

א. תנא רבי יהודה אומר: אומר היה רבי מאיר, לכל מטילים קנקנתום לתוך דיו, חוץ מפרשת סוטה (שבספר תורה) בלבד, כי צריכה להיות ראויה למחיקה, והקנקנתום משאיר רושם. רבי יעקב אומר משמו: חוץ מפרשת סוטה של מקדש, אבל שבספר תורה מותר, שסבר אין מוחקים לסוטה מספר תורה.

א. לפרש"י, בתחילה היה רבי מאיר מטיל קנקנתום לכל, ושוב קיבל (לרבי יהודה הנ"ל) את דברי רבי ישמעאל [ולברייתא אחרת, רבי עקיבא] רבו שאסר להטיל קנקנתום לפרשת סוטה. ולפי דעה זו, זהו דין לכתחילה, כדי שיוכלו למחוק לסוטה מהספר, אבל בדיעבד הספר כשר. וכתב הריטב"א שבזמן הזה שאין מגילת סוטה, אין להקפיד. והתוס' חולקים. ולדעת התוס' בעירובין (יג.), הקפיד רבי ישמעאל על כל הספר, אם משום גזרה שזה מפרשת סוטה, אם מדרבנן.

ב. הלכה כרבי יעקב. (לקוטי הלכות, עפ"י רמב"ם).

במגילת סוטה לדברי הכל אין מטילים קנקנתום, שהרי אמרה תורה ומחה וזה רישומו ניכר.

ב. כאמור, נחלקו התנאים האם כשר למחוק לסוטה פרשת סוטה שבספר תורה. ושו"ש מחלוקתם האם כתיבת המגילה צריכה להעשות לשמה או עכ"פ לשם אלות, או אין צריך.

התוס' העמידו מחלוקתם כאשר נכתבה הפרשה לאחר שקבלה עליה שבועה, אבל נכתבה מקודם לכן — פסולה לדברי הכל, כדברי רבא לעיל יז.

ורצו לתלות שאלה זו במחלוקת תנאים, האם מגילת סוטה שנשתיירה [כגון שאמרה טמאה אני ולא שתתה], כשר להשקות בה סוטה אחרת. ודחו שמא בזה הכל מודים שפסול, כי ניתקה לאשה מסוימת בלבד. או להיפך, לדברי הכל כשר, כי מכל מקום נכתבה לשם 'אלות' בעולם, [ואינו דומה לגט ששם נאמר וכתב לה — לשמה, אבל כאן ועשה לה — מחיקה דוקא צריכה לשם האשה המסוימת, ולא הכתיבה].

לעיל (יה) פשוט היה לרבא שצריך כתיבה לשמה, ולא נסתפק רק במחיקה.

הרמב"ם (ג, ט) פסק שמגילת סוטה צריכה להיכתב לשמה של אשה, כמו הגט. ומשמע שאין כשר למחוק לה מהתורה. (ע' כס"מ, לקוטי הלכות ושפ"א).

ויש מקום לומר שאם כתב בסתמא כשרה, שאינה דומה לגט שסתם אשה לאו לגירושין עומדת, אבל כאן לאחר קינוי וסתירה עומדת להשקות. וצ"ע. (עפ"י מנחת חינוך שסו, לה).

דפים כ — כא

לב. שתתה והיא טמאה, מתי המים עושים בה את פעולתם? האם זכות תולה במים המרים?

אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין. והם אומרים: הוציאנה שלא תטמא העזרה [שמא תפרוס גדה מחמת ביעות].

(וצריכה לשתות כל המים (ירושלמי). ולשון 'אינה מספקת לשתות' ענינו שמיד עם גמר שתייתה פניה מוריקות (חדושים ובאורים; הערות במסכת סוטה).

לדעת האומרים משקה ואחר כך מקריב, אין המים בודקים עד שתיקרב המנחה. (מנחת זכרון מזכרת עין).

אם יש לה זכות [לדברי רב יוסף ורבא: זכות מצוה, ולדברי רבינא זכות של תורה, שמסייעת בלימוד

בניה ובעלה. והמאירי כתב אף זכות תורה שלה. וכ"מ קצת מסתימת הרמב"ם. וצ"ע], היתה הזכות תולה לה ומעכבת מיתתה (וכדברי רבי עקיבא); יש זכות תולה שנה אחת יש תולה שנתים ויש שלש שנים. כן שנו במשנתנו, וכדברי רבי ישמעאל. אבא יוסי בן חנן אומר: זכות תולה לה שלשה חדשים כדי הכרת העובר (ונקתה ונורעה ורע). רבי אלעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר: תשעה חדשים. אף על פי שזכות תולה לה, לדברי רבי (כב) היא מתנוונה והולכת. ונחלקו האמוראים (ו). האם חכמים חולקים על רבי אם לאו.

א. לפרש"י (ו) לרב ששת נחלקו רבי ורבנן האם מתה לבסוף באותה מיתה. ויש אומרים שהתוס'

(כ:) חולקים. (ע' רעק"א על המשניות; חדושי הגר"ס).

ב. הלכה כרבי. (עפ"י רמב"ם ג, כ; מאירי).

לדברי רבי שמעון, אין זכות תולה במים המרים.

דף כא

לג. א. האם זכות של מצוה או תורה מגינה מן הפורענות ומצלת מיצר הרע?

ב. האם עבירה מכבה מצוה או תורה?

ג. האם מלמד אדם את תורה?

ד. איזהו חסיד שוטה? איזהו רשע ערום?

א. לדברי רב יוסף, המצוה מגינה מן הפורענות בין בזמן שעוסק בה בין בזמן שאין עוסק בה. ואינה מצלת מיצר הרע שלא יכשילנו בחטא אלא בזמן שעוסק בה. תורה, בין בזמן שעוסק בה ובין בזמן שאינו עוסק בה מגנת ומצלת.

לדברי רבא, מצוה מגינה מן הפורענות בין בזמן שעוסק בה בין בזמן שאינו עוסק בה, ואינה מצלת מיצר הרע אפילו בזמן שעוסק בה. תורה, בזמן שעוסק בה — מגנת ומצלת. בזמן שאינו עוסק בה — מגנת מן הפורענות ואינה מצלת מן היצר.

ולדעת רבינא משמע שזכות המצוה אינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה אבל לא לאחר זמן.

מצות מזוזה שונה משאר מצוות, שהיא מגינה על הבית בכל עת, אף בזמן שהאדם אינו

עוסק בה. (ע' טור וט"ז יו"ד רפה, א).

ב. עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה, שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.

א. המדובר הוא לענין שכר מצוה לעתיד (רש"י). אבל לענין הגנה מיסורין ופורענות, לפי דברי

רב יוסף ורבא אין העבירה מכבה את זכות המצוה. [ולפי זה תמהו התוס' על המשתמע בהמשך הגמרא אחרת. ובשפת אמת צדד לתרץ קושיהם, שעבירת זנות מכבה את זכות המצוה להגן מפני האויבים]. ויש מי שפירש עבירה מכבה מצוה לענין כח המצוה להציל מן החטא. (עפ"י תקנת השבין טו).

ב. כשעושה אדם תשובה על עוונותיו, שבה ומתעוררת זכות המצוה ומאיר נרה אחר אשר לא

האירה עד עתה (עפ"י שערי תשובה א, מא).

ג. בן עזאי אומר: חייב אדם ללמד את בתו תורה, (שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה). רבי אלעזר

אומר: כל המלמד בתו תורה כאילו לומדה תיפלות, (שעי"כ נכנסת בה ערמומיות). וכן סובר רבי יהושע כדבריו (ערש"י ועוד). וכן הלכה.

א. דוקא תורה שבעל-פה, אבל תורה שבכתב אינו כמלמדה תיפלות, אבל לא ילמדה לכתחילה (רמב"ם). ובדורותינו כתבו הפוסקים שמלמדה תורה שבכתב אף לכתחילה.
הריא"ז פסק כבן עזאי שחייב ללמד בתו תורה שאם תשתה ותנצל תדע שהזכות תלתה לה. ודוקא בזמן שהיו משקים הסוטות, אבל בזמן הזה הרשות בידו ללמדה ואינו חייב.
ב. יש אומרים שמותרת ללמוד בעצמה, ולא אסרו אלא ללמדה. ויש חולקים. ולכל הדעות אינה מצווה בלימוד תורה, מלבד במצוות השייכות אצלה.

ד. היכי דמי חסיד שוטה, שעליו שנינו שהוא מ'מבלי (וי"ג: מכלי) עולם' — כגון שהיתה אשה טובעת בנהר ואומר אין ראוי להסתכל בה ולהצילה.

'חסיד שוטה' הוא שמתחסד ביותר מדי, אף במה שחסידותו גורמת היזק לעצמו או לאחר, וכגון שמתענה בכל יום (מאירי). או זה שבא להחמיר ולהוסיף על חיובו, ונמצא מיקל בדבר אחר (עפ"י כלי יקר ריש ואתחנן).
ועל זה נאמר כל ערום יעשה בדעת, וכל מי שאין לו דעת אין לו כלום (ריא"ז).

היכי דמי רשע ערום שהוא ממבלי עולם — המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו (רבי יוחנן);

הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זוז, שע"כ לא יוכל הלה לקבל מתנות עניים, ויקבלו קרוביו (רבי אבהו);

המשיא עצה ליורשים למכור בנכסים מועטים, (שמכרם קיים, ועי"כ הבנות יפסידו מזונותיהן. רבי אסי א"ר יוחנן);

המשיא עצה למכור בנכסים בניגוד לדעת הנותן, כגון שאמר 'נכסי לך ואחריך לפלוני' ומיעץ לזה המקבל למכור לאחר, שבכך מפקיעו כחו של 'אחריך', כרשב"ג (אביי);

המכריע אחרים באורחותיו (רב ששת). כלומר ראו ועשו כמוני ולכו בדרכי, ואינו מתכוין אלא להראות עצמו כחסיד בעיני הבריות ואין תוכו כבודו, אלא שלא יבדקו אחריו בתועבותיו. רש"י;
המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים (רב הונא);

זה שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים (עולא). שאינו טורח לשמשם ולהיות מקובל מהם ומהנהגותיהם, שבכך מראה שאין כבוד התורה חביב עליו אלא שטרח ללמוד כדי שיוכל לקנתרם ולקפחם. מאירי).

יש מי שכתב ש'רשע ערום' אינו כ'רשע' סתם להיפסל לעדות. (עפ"י חוט השני יח. וע"ע שו"ת מהרש"ם ח"א לו ד"ה והנה רו"ח).

דף כב

לד. א. מה ענינו ודינו של מי שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים?

ב. איזהו עם הארץ?

ג. אלו הם מבלי עולם?

ד. אלו הם הפרושים מבלי עולם?